

Den Haag, 24 januari 2022

Betreft: Consultatie wetsvoorstel strafuitsluitingsgrond humanitaire hulpverleners en journalisten***Onderwerp: Strafuitsluitingsgrond voor mensenrechtenorganisaties en hun personeel***

Beste lezer,

Met name in gebieden die onder controle staan van terroristische organisaties zien we dat de fundamentele rechten van vrouwen, LHBTIQ+ personen en anderen die worden gemarginaliseerd in gevaar zijn. Het is van essentieel belang dat groepen die al getroffen worden door ernstige schendingen van mensenrechten niet nog verder gestraft worden door hen de toegang tot humanitaire hulp te ontfemen en hen het zwijgen op te leggen door het onmogelijk te maken voor onafhankelijke media over hun lot te berichten.

Daarom steunt Hivos de strafuitsluitingsgrond voor humanitaire hulpverleners, evenals voor journalisten en publicisten. Dit is echter onvoldoende om de steun aan bovengenoemde groepen veilig te stellen. Wij brengen daarom drie punten in:

1. Strafuitsluitingsgrond voor mensenrechtenorganisaties en hun personeel

Wij zijn van mening dat de strafuitsluitingsgrond ook voor Nederlandse mensenrechten-, ontwikkelings-, en vredesorganisaties, evenals Nederlandse burgers die voor deze organisaties werken, ook in de hoedanigheid van academisch onderzoeker of adviseur, moet gelden.

Deze organisaties en individuen bieden essentiële ondersteuning aan gemarginaliseerde en kwetsbare bevolkingsgroepen. Dat doen zij onder andere door het onderzoeken en documenteren van mensenrechtenschendingen, het bieden van ondersteuning op het gebied van veiligheid en capaciteitsversterking van mensen en hun organisaties zodat zij voor hun rechten op kunnen komen. Zo vervullen Nederlandse mensenrechten-, ontwikkelings-, en vredesorganisaties (en de burgers die voor hen werken) een belangrijke rol. Een rol die vergelijkbaar of aanvullend is op het werk van humanitaire hulporganisaties en/of journalisten. Zonder ook hen vrij te stellen van strafvervolgning zou hun belangrijke werk praktisch haast onmogelijk worden.

2. Het aanwijzen van gebieden/territoria onder controle van terroristen

Een belangrijke basis in de toepassing van het wetsvoorstel is de aanwijzing van gebieden/regio's die onder controle staan van terroristen. Wij vinden het essentieel dat dit proces van 'aanwijzen' transparant is. Zoals het er nu uitziet, is er een gevaar dat louter de aanwezigheid van Nederlandse burgers en Nederlandse organisaties in gebieden waarvan wordt gerapporteerd dat zij onder controle staan van terroristische actoren strafbaar wordt gesteld. Dit terwijl wij te maken hebben met snel veranderende contexten in conflictsituaties over de hele wereld. Hiermee samenhangend is de vraag wie op welke manier dergelijke vaststellingen doet – en welke verantwoordelijkheden bij welke partijen daarbij belegd zijn – en of er rekening gehouden kan worden met de veranderende situaties in (conflict)gebieden.

3. Aanvullende zorgen

Zoals ook opgemerkt in eerdere analyses van het International Centre for Counter-Terrorism (ICCT)¹, de Raad van State,² evenals door NJCM en Amnesty Nederland³, wil ook Hivos een bredere zorg delen met betrekking tot het wetsvoorstel. Het gaat hierbij om het ontbreken van de noodzaak en disproportionaliteit van een strafbaarstelling van een verblijf binnen een aangewezen gebied, waardoor de toepassing van het strafrecht uitgebreid wordt naar situaties waarin geen misdrijf is gepleegd, met als doel strafvervolgning te vergemakkelijken.

Hoewel wij van mening zijn dat misbruik van een dergelijke logica (het criminaliseren van anderszins legale activiteiten) door Nederland onwaarschijnlijk is, zijn wij bezorgd dat dit een voorbeeld kan zijn voor autoritaire staten om zo op een cynische wijze soortgelijke wetten te (gaan) gebruiken om het maatschappelijk middenveld, en in het bijzonder mensenrechtenactivisten en hun organisaties, te onderdrukken.

In het licht van de wereldwijde krimp van de ruimte voor het maatschappelijk middenveld (*shrinking civic space*), is deze onevenredige beperking van bewegingsvrijheid zeer zorgwekkend. Zoals opgemerkt in de bijdrage van WO=MEN in het kader van deze consultatie, zijn wij van mening dat dit bovendien in strijd is met de internationale afspraken en verplichtingen van Nederland, zoals Women, Peace and Security (UN Security Council Resolution 1325), the UN Women's Rights Convention alsmede dat het bijdraagt aan beleidsincoherentie (Fourth Annual Action Plan on Women, Peace & Security – NAP 1325-IV).

Onze aanbeveling

Om te kunnen waarborgen dat Nederlandse mensenrechten-, ontwikkelings-, en vredesorganisaties, evenals Nederlandse burgers die voor deze organisaties werken, ook in de hoedanigheid van academisch onderzoeker of adviseur, hun werk kunnen blijven doen, doen wij een dringend beroep op de minister om in Artikel 1.2 de volgende zinsneden toe te voegen:

Artikel 1.2: Niet strafbaar is de Nederlander die uitsluitend in het gebied verblijft om activiteiten te verrichten als:

c. persoon werkzaam voor een mensenrechten-, ontwikkelings- of vredesorganisatie

d. persoon werkzaam voor een onderzoeksinstituut in het kader van onderzoek ten aanzien van mensenrechtenwerk, ontwikkelingssamenwerking en/of vredesopbouw.

Voor meer informatie over deze brief kunt u contact opnemen Conrad Zellmann, Impact Lead Civic Rights in a Digital Age via czellmann@hivos.org.

¹ Paulussen and Gillard (2021): Staying in an area controlled by a terrorist organisation: crime or operational necessity? <https://icct.nl/publication/staying-in-an-area-controlled-by-a-terrorist-organisation-crime-or-operational-necessity/>

² <https://www.raadvanstate.nl/@112846/w16-18-0089-ii/>

³ https://njcm.nl/wp-content/uploads/2021/06/20210519_143-Wetsvoorstel-strafbaarstelling-verblijf-in-door-terroristische-organisaties-gecontroleerd-gebied.pdf